

Чокоева Г.С.

СТУДЕНТТЕРДИН ӨЗ АЛДЫНЧА ИШТЕРИН КРЕДИТТИК СИСТЕМА БОЮНЧА УЮШТУРУУ

Чокоева Г.С.

ОРГАНИЗАЦИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ ПО КРЕДИТНОЙ СИСТЕМЕ

Кредиттик система ийгиликтүү студенттерге колдоо көрсөткөн жана алардын өз алдынча илим изилдешине чыгармачыл ойлоп, жаңы нерселерди жасоосуна ылайык система болуп, студенттин жоопкерчилик сезимин өнүктүрөт [1]. Бул система студенттердин кызыгуусуна, керектөөсүнө жараша болуп, студенти мотивациялайт да, өз күчүнө ишенген жаштарды тарбиялоо менен билим берүүнүн сапатын жогорулатууга мүмкүнчүлүк түзөт. Азыркы билим берүү процессинин мүнөздүү өзгөчөлүгү болуп чыгармачылык ой жүгүртүүлөрүн өнүктүрүүгө багытталган окуу процессин уюштуруудан турат. Студенттердин чыгармачыл ой жүгүртүүлөрүн өнүктүрүүдө өз алдынча иштердин орду чоң. Билим берүүнүн сапаты билим берүүнүн технологиясынан жана окутуунун методикасынан көз каранды. Ошондуктан келечектеги адистерди даярдоодогу негизги маселе болуп студенттердин өз алдынча иштери (СРС) эсептелинет.

Студенттин өз алдынча иштөөсү-бул окутуучунун методикалык жана илимий жетекчилигинин астында, окуу жана илимий иштеринин пландуу аткарылышы, башкача айтканда студенттердин максатка ылайыктуу чыгармачыл эмгеги. Бул окутуунун активдүү формалары, методдору жана окуу-тарбиялык иштердеги окутуучу менен студенттин ортосундагы биргелешкен биримдиги саналат. Өз алдынча иш А.И.Зимнейдин аныктамасында толук аныкталган. Анын аныктамасында өз алдынча иш максатка багытталган ишмердүүлүктүн жыйындысын көрсөтөт [7].

Өз алдынча иштин максаты – студенттердин чыгармачыл жөндөмдүүлүгүн өнүктүрүү жана окуп үйрөнүү ишин жакшыртуу болуп саналат. Студенттердин чыгармачылык проблемарды чечүү жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрөт.

Мына ушундай маселелерди ийгиликтүү чечүү үчүн жогорку окуу жайлардын окуу – методикалык структуралары, окутуучулары жактан, окуу иштеринин бардык түрлөрүн текшерүү жана пландоо, окуу планындагы ар бир предметтин өз алдынча иштеринин мазмунун жана ошол предметтердин нормативдик көлөмдөрүн аныктоо зарыл [2].

Жогорку окуу жайдын концептуалдык аналитикалык мүнөзү белгиленет. Өз алдынча иштер ой жүгүртүүдөгү өз алдынчалуулукту активдештирет, чыгармачылыкка үндөйт.

Бардык өз алдынча иштер студенттердин билимин баалоого жана текшерүүгө чоң жардам

берет б.а. студентти чыгармачылыкка уюштуруу учуру болуп эсептелинет. Студент сабакта өз алдынча иштөө менен ошол сабакка болгон кызыгуусу да өсөт, логикалык ойлосу, чыгармачылык жөндөмдүүлүгүнүн өсүшүнө илимдеги туруктуулукка алып келет. Студенттер менен өз алдынча иштерди жүргүзүүдө төмөнкүүлөрдү билүү керек:

- өз алдынча иштердин жүрүшүн контролдоо жана аны өтүүдө эффективдүү методдорду колдоно билүү;

- студенттерди өз алдынча иштерге иштөөгө көндүрүү;

- системалуу өз алдынча иштердин жүрүшүнө тосколдук кылган факторлорду аныктоо;

- студенттердин өз алдынча иштерге кетире турган убактыларын аныктоо;

- өз алдынча иштердин мүнөздөрүн студенттердин өз алдынча таанып билүүсүнүн деңгээлдерине жараша дифференцирлөө.

Негизги билим берүүчү программалардын туура келүүчү аныкталган кандайдыр бир этабын өздөштүрүүдө, өз алдынча иштин өзгөчөлүгү жекече иштөөгө, системалуулукка, үзгүлтүксүз катышууга жана улам кыйындап берүү мүнөзгө ээ болууга тийиш.

Өз алдынча иш өз ичине окуу ишмердүүлүгүнүн бардык түрүн, студенттердин өз алдынча даярдыгынын сапатын, аудиториялык сабактын маанилүү эффективдүү өтүлүшүн камтыйт [2].

Өз алдынча иш студенттердин чыгармачылык процессиндеги ишмердүүлүккө ээ болуу менен бирге, анын төмөнкүдөй үч формасын пландаштырат.

- репродуктивдүү ишмердүүлүк (окуу процессиндеги өз алдынча иштер);

- репродуктивдүү – практикалык ишмердүүлүк (практика учурундагы өз алдынча иштер);

- чыгармачылык ишмердүүлүк (өз алдынча илим изилдөө ишмердүүлүгү) [5].

Окуу процессинде аткарылуучу өз алдынча иштер практикалык сабакка, коллоквиумга даярдануу, маселелерди чыгаруу, таблицаларды, схемаларды толтуруу жана экзаменге даярдануу мезгилинде ишке ашырылат. Анын ар бири өзүнө таандык өзгөчөлүккө, спецификага ээ. Маселелерди жана мисалдарды өз алдынча чыгаруу окуу процессинин бардык этаптарында жүргүзүлөт. Бул иш студенттерди зарыл ыкмаларга машыктыруу жана алардын билимин текшерүү максатында колдонулат. Мында студенттердин билимдеринин деңгээлдерине карата дифференцирленген мамиле жасоо мүмкүнчүлүгү болот.

Практика учурундагы өз алдынча иште студент окуу материалын өзүнүн ишмердүүлүгүнүн жардамы менен өздөштүрүп жана аны практика үстүндө текшерүү аркылуу ишке ашырылат. Практиканын маанилүү өзгөчөлүгү аны окуу-методикалык, илим-изилдөө жана тарбиялык иштер менен ар тараптуу байланышта болгондугунда.

Студент илим-изилдөө ишине өз алдынча даярданууга тийиш. Мында аларды илимий конференцияга, конкурстарга катыштыруу жана курстук, дипломдук иштерди өз алдынча чыгармачылык менен аткаруулары тийиш экендигинде. Студенттик илимий конференциялар жаңыдан кадам койгон изилдөөчүлөр үчүн чоң кызмат кылат.

Окутуучу жардам бербеген өз алдынча иштерди уюштурууда төмөнкүлөрдү бөлүп көрсөтүүгө болот:

- окуу ишмердүүлүктүн маселелерин пландоо;
- окуу ишмердүүлүктө өзүн-өзү тарбиялоо;
- окуу ишмердүүлүктүн жүрүшүндө өзүн-өзү контролдоо;

Өз алдынча иштөөнү уюштуруу боюнча суроолор эл аралык билим берүү тармагында, анын ичинде окуу процессин уюштуруу боюнча Кыргызстандын жогорку окуу жайларында интеграциялык шарттын ар кандай аспектилеринде каралууда.

Азыркы убакта иштеп жаткан окуу планындагы өз алдынча иштөөсү, окуу планга кирген ар бир окуу предметинин өз алдынча иштөөсүн тастыктайт. Өз алдынча иштин көлөмү окуу планында аныкталат.

Студенттин өз алдынча иши аудиториялык жана аудиториялык эмес болуу менен бирге, өз ичине төмөнкүлөрдү камтыйт:

- Аудиториялык сабакка даярдануу жана ага туура келүүчү тапшырмаларды аткаруу;
- Окуу предметинин ичинен бөлүнүп берилген теманын үстүндө иштөө;
- Текшерүү жана курстук иштерди аткаруу;
- Текшерүүнүн бардык түрлөрүнө даярдануу (тест, текшерүү иштер);
- Жыйынтыктоо аттестациясына даярдануу;
- Илимий-практикалык конференцияларга, семинарларга жана илимий-методикалык иштерге катышуу;
- Өзүнүн теориясын, моделин, позициясын түзүү үчүн алынган билимдерди жана билгичтиктерди колдонуу (студенттин илим изилдөө ишин, дипломдук иштердин жазылышы) ж б.

Өз алдынча иштерди уюштуруу, башкаруу жана текшерүү учурунда окутуучулар студенттерге тиешелүү жардамын берүүгө милдеттүү. Окутуучулар студенттерди программа боюнча өтүлүүчү материалдарга колдонуучу адабияттарды, адабияттардын үстүнөн иштелүү методдорун, лекциялардын конспектин түзүүнүн методикасын жана тартибин, методикалык жана практикалык сабактарды, өтүлүүчү сабактардын планын жана конспектилерин, доклад жана рефераттарды жазууну тааныштырат. Окутуучулар мына ушундай иштөө шарттарында

машыгуу пландарын түзүүгө, аларды анализдеп аткарууга тапшырма берет.

Кафедра студенттердин өз алдынча иштөө боюнча суроолоруна консультация берүүнү, рефераттарды талкуулоого чакырууну, колдонуучу адабияттардын көргөзмөсүнө жана көрсөтмө куралдарды пропагандалоону уюштурат.

Кыргыз Республикасынын закондоруна туура келүүчү окуу процессин кредиттик система боюнча уюштуруунун жалпы эрежелери жана эскертүүлөрү, нормативдик документтери иштелип, университеттин окуу – методикалык бирикмесинде талкууланып жана кабыл алынды [3].

Студенттердин өз алдынча иштерин компьютердик жана маалыматтык технологиялардын базасында уюштурууга жана аларды төмөнкү жолдор менен жайылтууга мүмкүн:

- Электрондук окуу китептери;
- Компьютердик окутулуучу программалар;
- Текшерүүчү программалар;
- Демонстрациялык программалар;
- Компьютердик моделдер жана башкалар.

Студенттердин өз алдынча иштерин эффективдүү өркүндөтүү үчүн Кыргызстандын жогорку окуу жайларынын азыркы практикасы ар түрдүү ыкмаларды жана жолдорду колдонууда. Алардын ичинен төмөнкүлөрдү белгилөөгө болот:

- Өз алдынча иштер үчүн жекече жана дифференцирленген тапшырмаларды берүү;
- Студенттерди өз алдынча иштердин методдору менен окутуу;
- Өз алдынча иштер боюнча методикалык колдонмолор;
- Студенттердин өз алдынча иштөөсү үчүн ар түрдүү мүнөздөгү тапшырмалар;
- Студенттердин өз алдынча иштерине милдеттүү текшерүүнү уюштуруу;
- Студенттердин өз алдынча иштеринин жыйынтыгынын жекече баалары;
- Компьютердик технологиялардын мүмкүнчүлүктөрүн колдонуу;
- Дидактикалык материалдарды пайдалануу [4].

Окутуунун сапаты бир топ факторлорго көз каранды:

- дисциплиналар боюнча түзүлгөн сапаттуу программалардан;
- программанын негизинде жазылган окуу китептер жана методикалык колдомолордун өз убагында чыгарылышынын камсыздалышынан;
- окутуучулардын чыгармачыл эмгектенгендигинен;
- жогорку окуу жайлардын материалдык базасынан жана окутуу каражатарынын жетишерлигинен;
- окуу материалдарды берүү жолдордун, ыктарын, методдордун туура тандалышынан;
- студенттердин өз алдынча таанып билүүсүнө шарт түзүлүшүнөн.

Ошондуктан окутуунун натыйжалуулугу студенттердин өз алдынча чыгармачылык менен

өздөштүрүүсүнө жардам берүүчү методдорго байланыштуу болот. Демек, студенттердин активдүүлүгүн өнүктүрүү үчүн, алардын өз алдынча иштерин уюштуруу методдорун пайдалануу максатка ылайык.

Адабияттар:

1. К. Бообекова. Болонья процессии жана кредиттик система. с.43.
2. В. Сенашенко, Н. Жалнина. РУДН. Высшее образование в России № 7, 2006 с.103
3. «Памятка студенту». КГУ им. И. Арабаева. 2008, с.7
4. Нурманбетова Д.Н., Нефедова Л.В., Абдильдина Р.Ж. Методические рекомендации по разработке силлабусов. – Астана : ЕНУ. Им.А.Н.Гумилева, 2003, -30с.
5. Абдыкаримов Б.А., Андасова Б.З., Организация самостоятельной работы студентов по кредитной системе обучения.
6. Торогельдиева К.М. Орто мектепте математиканы окутуунун методикасы 1-бөлүк, 2006, - 93с.
7. Зимняя И.А. “Основы педагогической психологии” - М, 1980